

İSRAİL'İN SURİYE'DEKİ SALDIRILARININ DÖNÜŞTÜRÜCÜ ETKİSİ

DR. ÖMER BEHRAM ÖZDEMİR

Uzman ORSAM

“

Son dönemde Suriye'de Tahran ile girdiği nüfuz yarışında rakibini dengelemekte zorluk yaşayan Moskova, İsrail'in saldırılarda dozaj artırması sonrası bu bağlamda fırsat yakalayan konuma yükselmiştir.

”

Hamas tarafından gerçekleştirilen Aksa Tufanı Hârekati sonrası karşılık olarak İsrail'in Gazze'yi hedef alan yıkıcı saldırılarının bölgesel yansımaları ekseriyetle Lübnan ve Suriye'de meydana gelmiştir. İran ve bölgedeki müttefiklerinden beklenen “çatışmayı geniş hatlara yayma” hamlesini İsrail “önleyici müdahale” şeklinde daha önce gerçekleştirmiştir. Suriye özelinde Şam ve Halep havalimanlarının

İsrail tarafından yoğun şekilde hedef alınması ve hizmet dışı bırakılmalarıyla ses getiren İsrail müdahaleleri haftalar içerisinde hedeflerin daha geniş coğrafyaya yayılmasıyla sembolik anlam ve etkileri bağlamında dönüştürücü rol oynamıştır. İsrail müdahalesinin bu dönüştürücü etkisinin tahlili ve Suriye sahasındaki olası orta ve uzun vadeli etkileri bu metnin odağını oluşturmaktadır.

İSRAİL'İN “ÖNLEYİCİ MÜDAHALE” STRATEJİSİ VE SURİYE'DE DEĞİŞEN DENKLEMLER

İlk olarak Şam ve Halep Havalimanlarının düzenli şekilde hedef alınarak neredeyse iki aydır sürekli şekilde hizmet dışı bırakılması İs-

rail saldırılarının Suriye altyapısı üzerindeki doğrudan etkisini göstermektedir. İki tesisin de birkaç günlük kısa dönemler hariç yeniden hizmete girememesi İsrail saldırılarının sertliği kadar rejim ve İran'ın bu tesislere yönelik savunma kapasitelerinin sınırlılığını göstermektedir. Rusya bağlamında ise vurulan hedeflerin herhangi birisinin Rusya himayesindeki tesisler olmaması ve İran

unsurlarının bu eylemlerde zarar görmesi Moskova açısından İsrail saldırılarının pek de negatif sonuçları olmadığı anlamına gelmektedir. Bu saldırıların doğrudan etkileri kadar dolaylı etkileri de olmuştur. Bu iki havalimanını Devrim Muhafızları unsurlarını Suriye'ye nakletmek için yoğun şekilde kullanan Tahran yeni yollar aramak zorunda kalmıştır. Önce Lazkiye-Tahran seferleri yoğunlaştırılarak kullanılmaya başlanmıştır. Lakin Şam yönetimi Lazkiye Havalimanı'nın da Şam ve Halep'teki muadilleriyle aynı kaderi yaşamasından çekindiği için bu hat üzerinde gerçekleştirilen seferler de kısa süre içerisinde iptal edilmiştir. İran Devrim Muhafızları (İDM) unsurları bu süreçte hava rotası için son çare olarak Rusya'nın kontrolünde bulunan Tedmür'deki askerî havalimanını kullanmak zorunda kalmıştır.

Son dönemde Suriye'de Tahran ile girdiği nüfuz yarışında rakibini dengelemekte zorluk yaşayan Moskova, İsrail'in saldırılarda dozaj artırması sonrası bu bağlamda fırsat yakalayan konuma yükselmiştir. İDM'ye Tedmür Havalimanı yolunu açarak hava rotasında Moskova'nın "onayına" ihtiyaç duyulan bir denklem inşa eden Rusya, Deyrezzor'da kendisine bağlı milislerin kontrolündeki askerî noktaları İran milislerinin silah ve mühimmat geçişlerinde kullanmalarını engelleyerek olası Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve İsrail hava saldırılarında denklem dışı olduğunu tüm taraflara göstermiştir. Rus-İran nüfuz yarışında Dera ve Deyrezzor'da İran lehine bozulan dengeler Tel Aviv'in son saldırı dalgasıyla Moskova lehine kısmen regüle olmuştur. Halep Havalimanı'nın da Şam gibi kullanılmıyor olması, bu bölgedeki kalifiye Hizbullah unsurlarının İsrail saldırısı ihtimaline karşı mevzilerini tahliye ederek kapasite olarak daha zayıf İran unsurlarının kontrolüne bırakmaları gibi gelişmeler de kuzey Suriye'deki kapasitesini artırma arayışında olan Tahran'ın bu politikasının bir süreliğine

de olsa akamete uğradığını göstermiştir. Bu durum da aynı Dera ve Deyrezzor'da olduğu gibi İdlib-Halep hattında da Rusya'nın elini güçlendiren bir gelişme olarak kayıtlara geçmiştir.

Elbukemal-Kaim sınır hattından başlayan ve tüm Suriye'yi doğudan batıya geçen milis lojistik hattının ve bu hat üzerinde görevli kurmaylarının İsrail saldırılarından mümkün olduğunca az zarar görmesini isteyen Tahran, Tel Aviv'in saldırı kapasitesi karşısında bölgedeki askerî yapılanmasında geçici ve kalıcı değişikliklere gitmek zorunda kalmıştır.

İsrail saldırılarının dönüştürücü etkisinin ciddi şekilde hissedildiği diğer bölge ise Deyrezzor olmuştur. Verilere bakıldığında İsrail'in karnesi sekiz saldırı gerçekleştirilen 2021'e kıyasla 2 teyitli saldırıyla 2023 yılında Deyrezzor'da düşüşte gözükmemektedir. Lakin detaylara bakıldığında son durum nettir. İran destekli milislerin, Suriye'deki açık hava üssü işlevi gören Deyrezzor vilayetinde bu milis güçlerin silah depoları, üsleri ve askerî konvoylarına yönelik bu yıl içerisinde gerçekleşen ve "faili meçhul" hava saldırıları uzmanlarca İsrail'in eylemleri olarak sınıflandırılmıştır. ABD'nin bölgede gerçekleştirdiği az sayıda angajmanı Amerika Birleşik Devletleri Merkez Komutanlığı (CENTCOM) üzerinden sürekli olarak duyurması ve İsrail'in Şam

ve çevresinde de benzer şekilde pek çok saldırısını üstlenen açıklamalar yapmaması göz önüne alındığında Deyrezzor'da İsrail tarafından resmî dille üstlenilmiş saldırılar haricinde de İsrail müdahaleleri olduğu muhakkaktır. Buna ek olarak ise bölgedeki Amerikan üslerine yönelik 7 Ekim sonrası süreçte hız kazanan İran destekli milislerin taciz ve saldırıları da ABD tarafının ara ara cevap saldırıları gerçekleştirmesine yol açmıştır. İsrail ve ABD'nin istihbarat paylaşımı da dâhil olmak üzere koordineli şekilde İran destekli güçlerin mevzilerini hedef

alabilme ihtimalleri bölgede çok sayıda askerî noktanın tahliyesine, silah depolarının başka bölgelere taşınmasına ve stratejik öneme sahip bazı üslerin hava saldırılarına karşın tahkim edilmesine yol açmıştır. Elbukemal-Kaim sınır hattından başlayan ve tüm Suriye'yi doğudan batıya geçen milis lojistik hattının ve bu hat üzerinde görevli kurmaylarının İsrail saldırılarından mümkün olduğunca az zarar görmesini isteyen Tahran, Tel Aviv'in saldırı kapasitesi karşısında bölgedeki askerî yapılanmasında geçici ve kalıcı değişikliklere gitmek zorunda kalmıştır.

“

Her an sosyal patlamaya hazır olan ve rejim istihbarat unsurlarının dahi kendi emniyetlerini sağlayamadığı Dera ve Dürzi kitlenin varlığı hasebiyle İsrail'in yerel temaslar kurabilme ihtimali olan Suveyde bölgeleri rejimin yumuşak karnı konumundadır.

”

Son olarak İsrail'in Dera-Kuneytra-Suveyde'den oluşan güneybatı

sınır hattına yönelik saldırılarının da orta vadede bölgede yeni denklemlere zemin olabilecek etkiler oluşturduğu görülmektedir. Dürzi nüfusun çoğunluğu oluşturduğu ve aylardır sivil protestolara sahne olan, rejimin sosyal hayat üzerindeki etkisinin oldukça kısıtlı olduğu Suveyde, Golan'ın hemen karşı tarafındaki Kuneytra ve ülkenin son üç yıllık süreçte tartışmasız en emniyetsiz ve kaotik bölgesi olan Dera, Şam yönetiminin oldukça kırılgan konumunda olduğu bölgeler olarak ön plana çıkmaktadır. Bu bölgelerde vurulan hedefler arasında rejim askerî

kontrol noktaları haricinde hava savunma sistemi bataryaları da bulunmuştur. Şam'da gerek Şam rejimi gerekse de İran'a bağlı unsurları sürekli olarak vururken Dera-Kuneytra-Suveyde hattına neredeyse hiç dokunmayan İsrail'in bu bölgeleri de hedef alması Tel Aviv'in muhatabına çatışmanın bölgeselleşmesi hâlinde Şam'ın kayıplarının büyük olacağı yönünde mesajı olarak okunmalıdır. Her an sosyal patlamaya hazır olan ve rejim istihbarat unsurlarının dahi kendi emniyetlerini sağlayamadığı Dera ve Dürzi kitlenin varlığı hasebiyle İsrail'in yerel temaslar kurabilme ihtimali olan Suveyde bölgeleri rejimin yumuşak karnı konumundadır. Bilindiği gibi Lübnan ve Suriye haricinde İsrail'de de Dürzi nüfus yaşamakta olup İsrail Ordusu ve polis güçleri içerisinde Dürzi unsurlar da görev almaktadır. Şimdiye kadar bu iki vilayette farklı yöntemler izleyen fakat her ikisinde de arzu ettiği otoriteyi kuramayan rejimin son sürecin etkisiyle iki bölgede de yerel unsurlarla yakınlaşarak olası tehditlere karşı ön almak istediği görülmektedir. Bu da rejimin daha tavizkâr ve daha az otoriter bir yolu istemese de seçmesine yol açabilir. Son tahlilde İsrail'in önleyici müdahalesinin Suriye bağlamında Suriye merkezli bir çatışma çıkma ve savaşın yayılması ihtimalini şimdilik bertaraf ettiği ve başarılı olduğu söylenebilir. Bu müdahalenin başarısı ve dozajı Şam ve Tahran'ın bölgede geçici ve kalıcı usul değişikliklerine zorlamıştır. İki aylık periyotta İsrail hava saldırılarının muhatapları üzerinde dönüştürücü bir etki sağladığı görülmüştür. ■

